

Henk, Henk en Ingrid: de gender gap in het radicaal rechtse electoraat belicht

Tim Immerzeel, Hilde Coffé en Tanja van der Lippe

EEN SAMENVATTING VAN

Immerzeel, T., Coffé, H. & van der Lippe, T. (2015). Explaining the Gender Gap in Radical Right Voting: A Cross-national Investigation in 12 Western European Countries. *Comparative European Politics*, 13(2), 263-286.

Sinds de opkomst en het electorale succes van partijen als het Franse Front National en de Nederlandse Partij voor de Vrijheid (PVV), heeft het wetenschappelijke en maatschappelijke debat over deze partijen een hoge vlucht genomen. Het is een zeldzaamheid om een politicologisch congres te vinden dat geen panel heeft rond populistisch radicaal rechts (hierna: PRR), en er is veel discussie over de impact die de opkomst en het succes van deze partijen hebben op bijvoorbeeld het beleid en de houdingen van burgers over immigranten en vluchtelingen (Immerzeel, 2015).

Door de grote aandacht voor deze partijen is er al veel bekend over het electoraat van PRR. Waar Geert Wilders zich presenteert als de politicus die opkomt voor de 'hardwerkende doorsnee-Nederlander Henk en Ingrid', bevestigt onderzoek bijvoorbeeld dat er voor elke vrouw ongeveer twee mannen stemmen op PRR-partijen (Givens, 2004; Mudde, 2007): Henk, Henk en Ingrid dus. Vooral mannen

voelen zich aangetrokken tot partijen die zich volgens Mudde (2007) kenmerken door de combinatie van nativistische, autoritaire en populistische standpunten en ideologieën. Hoewel eerdere studies deze zogenoemde 'gender gap' herhaaldelijk blootlegden, moesten onderzoekers het definitieve antwoord op de vraag waarom meer mannen dan vrouwen geneigd zijn te stemmen op PRR schuldig blijven. Bovendien was het bestaande onderzoek vaak gebaseerd op *single case studies*. Het doel van ons onderzoek was daarom om de gender gap verder onder de loep te nemen in een cross-nationaal onderzoek. Specifiek luidde onze onderzoeksvraag: "In hoeverre is er een gender gap in West-Europees PRR-stemgedrag, en in welke mate kunnen genderverschillen in arbeidsmarktpositie en typische PRR-houdingen dit genderverschil verklaren?". Om deze vraag te beantwoorden, onderzochten we in 12 West-Europese landen de genderverschillen in het PRR-electoraat.

Daarbij maakten we gebruik van de European Values Study (EVS, 2010), een groot-schalig nationaal-representatieve survey die uitgevoerd werd in meerdere Europese landen in de periode 2008-2009. In deze survey werden respondenten onder andere bevraagd over hun stemgedrag, hun opvattingen over tal van onderwerpen (zoals economie en immigratie), hun arbeidsmarktpositie en andere achtergrondkenmerken.

Op basis van analyses van die data vonden we inderdaad een gender gap in PRR-stemmen. Zoals in Tabel 1 valt te zien, zagen we bevestigd dat over het algemeen meer mannen dan vrouwen op PRR stemmen. Van alle mannen in de 12 landen die we onderzochten, zou ruim

11% op een PRR stemmen, terwijl dit percentage onder vrouwen slechts 6,8% is. In Nederland liggen deze verschillen nog wat verder uit elkaar: van alle mannen zou ongeveer 13% op de PVV of Trots op Nederland (ToN) stemmen als er op de dag van het interview in 2008 verkiezingen zouden geweest zijn. Onder de vrouwen zou dat percentage 5 procentpunten lager liggen: 8% van de vrouwen zou op de PVV of ToN gestemd hebben.

De eerste theoretische verklaring die we toetsten voor de gender gap in PRR-stemmen was de verschillende arbeidsmarktpositie van mannen en vrouwen. De veronderstelling is daarbij dat mannen, omdat zij vaker werken in sectoren waar immigranten hun concurrenten zijn,

TABEL 1. Genderverschillen in het populistisch radicaal rechts electoraat in 12 West-Europese landen.
Definitie: % mannen/vrouwen die stemmen op PRR in EVS (niet-stemmers uitgezonderd).

Land	EVS 2008 Partij	N	N (totaal PRR-stemmers)	% Man	% Vrouw	% Gap
Oostenrijk	FPÖ, BZÖ	752	131	22.3	13.3	9.0
België	FN, VB	1,292	67	6.8	3.7	3.1
Denemarken	Danske FP	1,076	97	10.4	7.5	2.9
Finland	True Finns	577	68	13.2	10.2	3.0
Frankrijk	FN, MNR	1,147	26	2.3	2.3	0.0
Duitsland	Rep., NPD/NVU	1,032	20	2.6	1.3	1.3
Griekenland	LAOS	861	30	5.4	1.8	3.6
Italië	Lega Nord, F. Tricolore	667	67	11.4	8.5	3.1
Luxemburg	ADR (Comité d'Action)	712	22	3.2	3.0	0.2
Nederland	PVV, ToN	1,123	116	13.0	8.0	5.0
Noorwegen	Progress Party	860	187	27.9	14.6	13.3
Zwitserland	SVP, Swiss Democrats	544	125	25.9	19.5	6.4
Totaal		10,643	956	11.1	6.8	4.3

Bron: European Values Study (2010).

negatiever staan tegenover immigranten en daarom vaker PRR stemmen dan vrouwen. Onze analyse toonde aan dat mannen inderdaad vaker werkzaam zijn in fabrieken en andere 'blauwe-boorden'-banen dan vrouwen, maar deze verschillen verklaren slechts deels waarom zij vaker op PRR stemmen dan vrouwen. Daarnaast toetsten we of man-vrouwverschillen in autoritarisme, houdingen over immigranten, en de democratie deze gap konden verklaren. Dat was niet het geval. Sterker, mannen en vrouwen blijken eigenlijk ongeveer gelijke houdingen te hebben over bijvoorbeeld immigranten en dat kan dus niet verklaren waarom mannen meer op deze partijen stemmen dan vrouwen. Het is wel mogelijk dat mannen het immigratievraagstuk zwaarder mee laten wegen in hun overweging om te stemmen op PRR, maar dat konden we met onze data helaas niet toetsen.

Aangezien wij, net als eerder onderzoek, de verschillen tussen mannen en vrouwen in PRR-stemgedrag niet volledig konden verklaren, toetsten we een nieuw idee. Dat idee kwam voort uit de observatie dat er nogal wat variatie is in de grootte van het genderverschil in PRR-stemgedrag. Uit Tabel 1 blijkt bijvoorbeeld dat er in Frankrijk verhoudingsgewijs evenveel mannen als vrouwen op het Front National stemden, terwijl in landen als Noorwegen en Oostenrijk bijna twee keer zoveel mannen als vrouwen op de Vooruitgangspartij en de FPÖ en BZÖ stemden. We operden dat deze cross-nationale verschillen verklaard zouden kunnen worden door verschillen in kenmerken tussen de verschillende partijen

in de landen. Gezien het feit dat vrouwen minder politiek geïnteresseerd zijn, minder snel op de hoogte zijn van nieuwe politieke stromingen en sowieso minder snel op een nieuwe, politieke buitenstaander zullen stemmen (bv. Roth, 1989), voorspelden we dat in landen waar PRR populairder is en een minder populistisch imago heeft, de genderverschillen kleiner zijn. De bevindingen uit ons onderzoek onderschreven deze verwachting echter niet. In de landen waar PRR populairder is en minder een 'outsider'-imago heeft, lijkt de gender gap niet kleiner te zijn dan in de landen waar dat niet zo is.

Kort samengevat blijkt uit ons onderzoek dat, hoewel er een algemene gender gap in PRR-stemgedrag kan worden vastgesteld, er belangrijke cross-nationale verschillen zijn in de mate van de gender gap. In sommige landen stemmen er verhoudingsgewijs evenveel mannen als vrouwen op deze partijen, terwijl in andere landen er een veel duidelijker man-vrouwonderscheid zichtbaar is. In landen waar grote verschillen zijn, konden deze deels verklaard worden door de verschillende posities die mannen en vrouwen innemen op de arbeidsmarkt. Er blijft echter nog veel onduidelijkheid bestaan over waarom over het algemeen mannen meer geneigd zijn te stemmen op populistisch radicaal rechts. Het ligt voor de hand om te kijken naar hoe verschillende Europese PRR-partijen het thema gender bespreken, zowel in hun verkiezingsprogramma's als in hun publieke optredens. Wellicht zou dat kunnen bijdragen tot de verklaring voor de verschillen in de grootte van de gender gap in PRR-stemmen.

Bibliografie

- EVS (2010). *European Values Study 2008*, 4th wave, Integrated Dataset, ZA4800 Data File Version 2.0.0.
- Givens, T.E. (2004). The Radical Right Gender Gap. *Comparative Political Studies*, 37(1), 30-54.
- Immerzeel, T. (2015). *Voting for a Change. The Democratic Lure of Populist Radical Right Parties in Voting Behavior*. Dissertatie. Utrecht: Universiteit Utrecht, Sociologie/ICS.
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Roth, D. (1989). Sind die Republikaner die fünfte Partei? *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 41-42, 10-20.